

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 24 ΜΑΪΟΥ 2007**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΘΕΜΑ Α.

Η Σονάτα του σεληνόφωτος περιέχει πολλά από τα βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα συναντάμε:

1. Διάχυτο λυρισμό
 - *"ένα πανί ψαρόβαρκας που χάνεται στο βάθος λικνισμένο απ' την ίδια του την ανάσα"*
 - *"τόρα ξεκουράζονται κάτω απ' το χώμα δίχως να ενοχλούνται απ' τη βροχή ή το φεγγάρι"*
2. Παρομοιώσεις
 - *"τριγωνικό πανί σα μαντίλι διπλωμένο λοξά μόνο στα δύο."*
 - *"σα να μην είχε τίποτα να κλείσει ή να κρατήσει / ή ν' ανεμίσει διάπλατο σε αποχαιρετισμό."*
3. Άφθονη χρήση εικόνων
 - *"μιαν αμμουδιά στρωτή, νοτισμένη, στιλβωμένη από φεγγάρι."*
 - *"κρατημένη απ' το χέρι μιας μικρής φίλης μου ροδακινιάς όλο / φως και ροζ λουλούδια."*
4. Προβολή ασήμαντων καθημερινών πραγμάτων
 - *"απ' τα παλιά λουστρίνια μου που κάθε μήνα τα / δίνω στο στιλβωτήριο της γωνιάς"*
 - *"ξεκοιλιασμένη – φαίνονται οι σκουριασμένες σούστες, τα άχερα – έλεγα να την πάω στο επιπλοποιείο."*

ΘΕΜΑ Β1.α. – Β1.β.

Η Σονάτα του σεληνόφωτος, χωρίς να αποτελεί ένα τυπικό ποίημα περί ποιητικής, περιέχει πολλές άμεσες και έμμεσες αναφορές στην ποίηση.

Η ίδια η ηρωίδα του έργου, η Γυναίκα με τα μαύρα, είναι ποιήτρια, που, όπως πληροφορούμαστε από την εισαγωγή, "έχει εκδώσει ποιητικές συλλογές θρησκευτικής πνοής". Παράλληλα, το ποίημα αγγίζει θέματα όπως είναι ο κοινωνικός ρόλος του δημιουργού ή η Τέχνη ως καταφύγιο του διωκόμενου ανθρώπου. Στο απόσπασμα υπάρχουν δύο αναφορές στην ποίηση στους στίχους 63-64 και 98-100 αντίστοιχα. Πιο συγκεκριμένα:

*"κρατημένη απ' το χέρι μιας μικρής φίλης μου ροδακινιάς όλο
φως και ροζ λουλούδια,
(συγχώρεσέ μου αυτά τα λόγια – κακή συνήθεια)"*

Η ηρωίδα είναι μία ιδιαιτέρως καλλιεργημένη γυναίκα. Η ενασχόλησή της με την ποίηση της επιτρέπει να εκφράζεται λυρικά χρησιμοποιώντας πολλές εικόνες και ποιητικές εκφράσεις. Ο Ρίτσος επιλέγει σκόπιμα μία γυναίκα που έχει την ιδιότητα της ποιήτριας ως ηρωίδα του, γιατί είναι η μόνη που μπορεί να περιγράψει και να αφηγηθεί τους πιο μύχιους φόβους της ύπαρξής, τις πιο μακρινές ή οδυνηρές

αναμνήσεις. Στους στίχους 63-64 η Γυναίκα θυμάται με νοσταλγία τα χρόνια της αθωότητας, όταν ήταν μαθήτρια στο Ωδείο. Ο λυρικός τρόπος με τον οποίο εκφράζεται προκαλεί τη δυσαρέσκεια του νέου που είναι ο βουβός ακροατής του μονολόγου της. Του εξηγεί, λοιπόν, ότι το ύφος της οφείλεται στην πολυετή ενασχόλησή της με την ποίηση.

*"γράφοντας ένδοξους στίχους στα γόνατα του Θεού,
στίχους που, σε διαβεβαιώ, θα μείνουνε σα λαξευμένοι σε
άμεμπτο μάρμαρο"*

Στους στίχους αυτούς ο Ρίτσος ασκεί έμμεση κριτική στο "αντίπαλο" ποιητικό δόγμα η "Τέχνη για την Τέχνη". Μπορεί η Σονάτα να είναι το πρώτο μη αμιγώς πολιτικό ποίημα του δημιουργού, καθώς σε αυτό αγγίζει θέματα πιο υπαρξιακά, όπως η μοναξιά και ο θάνατος, ο ίδιος όμως παραμένει ένας στρατευμένος δημιουργός που ενδιαφέρεται πραγματικά για την κοινωνία και τα προβλήματά της. Η ηρωίδα του λοιπόν, που υπηρέτησε σε όλη της τη ζωή μια ποίηση εσωστρεφή, απομακρυσμένη από τις αγωνίες και τους πόθους των ανθρώπων, στην οποία το αισθητικό αποτέλεσμα προείχε του περιεχομένου, κάνει τώρα την αυτοκριτική της. Ομολογεί πως έγραψε στίχους που *"θα μείνουνε σα λαξευμένοι σε άμεμπτο μάρμαρο / πέρα απ' τη ζωή μου... Δε φτάνει."*

ΘΕΜΑ Β2.

Το παρελθόν της Γυναίκας, σύμφωνα με στοιχεία του αποσπάσματος, σκιαγραφείται ως εξής:

- Όταν ήταν νέα, έκανε όνειρα για τη ζωή με έντονη τάση φυγής και ρομαντική διάθεση.
- Ήταν καλαίσθητη, γεγονός που επιβεβαιώνεται απ' τη χρήση των μαντιλιών.
- Είχε καλή όραση (ποτέ της δε φόρεσε γυαλιά).
- *"Με μπλε ποδιά και άσπρο γιακά και δυο ξανθές πλεξούδες"* μάθαινε μουσική στο Ωδείο, ενώ είχε έντονη ποιητική φλέβα.
- Οι γονείς της είχαν μεγάλες προσδοκίες για το ταλέντο της που, όπως φαίνεται, δεν εκπληρώθηκαν ποτέ.
- Η ποιητική της δημιουργία ήταν συνδεδεμένη με τη θρησκεία.
- Η ερωτική της επιθυμία, αν και παθιασμένη, κατεστάλη λόγω των θρησκευτικών και ηθικών της πεποιθήσεων.
- Η μοναξιά τη συνόδευσε σε όλη τη διάρκεια της ζωής της, ακόμη και στη συζυγική της κλίση.
- Η ποίησή της, αν και ήταν το μοναδικό της καταφύγιο, ήταν απομακρυσμένη από τη ζωή, τους πόθους και τις αγωνίες του μέσου ανθρώπου.

ΘΕΜΑ Γ.

Τα αντικείμενα στη *Σονάτα του Σελινόφωτος*, έχοντας ολοκληρώσει τη χρηστική τους αποστολή, λειτουργούν πλέον ως σύμβολα φθοράς και εγκατάλειψης. Ενδεικτική ως προς αυτό είναι η εικόνα της πολυθρόνας, η οποία αποδίδεται με αντιποιητικές λέξεις (*«ξεκοιλιασμένη», «σκουριασμένες σούστες», «άχερα»*) που καθιστούν το ύφος υποτονικό. Η απροθυμία της Γυναίκας να επισκευάσει τα

αντικείμενα του οικιακού της χώρου (*«μα πού καιρός και λεφτά και διάθεση – τι να πρωτοδιορθώσεις;»* στ. 68) δηλώνει μία τάση παραίτησης από τη ζωή. Σκέφτεται να καλύψει τη φθορά της πολυθρόνας με ένα σεντόνι, όμως η σκέψη την τρομάζει, καθώς τα έπιπλα του σπιτιού καλύπτονται με λευκό σεντόνι σε περίπτωση πένθους (στ.69-70). Η Γυναίκα λοιπόν φοβάται να επιτείνει το κλίμα του θανάτου *«σε τέτοιο φεγγαρόφωτο»*. Η πολυθρόνα, παράλληλα, λειτουργεί ως ένα σύμβολο που ενώνει τις γενιές, από τις οποίες η νεότερη εκπροσωπείται από το Νέο. Είναι το κέντρο μίας σειράς ομόκεντρων κύκλων-ζωών. Οι προηγούμενες γενιές βέβαια ξεκουράζονται *«κάτω από το χώμα, δίχως να ενοχλούνται απ' τη βροχή ή το φεγγάρι»* (στ. 71-72). Η ποιητική αυτή έκφραση αποδίδει την πεποίθηση της Γυναίκας ότι οι νεκροί ξεκουράζονται από την βασανιστική αναμονή του θανάτου, αναμονή που βιώνει πλέον η ίδια.

ΘΕΜΑ Δ.

Τόσο στη *Σονάτα του Σεληνόφωτος* όσο και στο ποίημα του Καβάφη, *Ένας γέρος*, τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα προβαίνουν σε ένα απολογισμό ζωής ο οποίος τους εκθέτει ως προς τις επιλογές τους. Τα δύο κείμενα εμφανίζουν τις εξής ομοιότητες:

- πρωταγωνιστούν ηλικιωμένα πρόσωπα.
- τους προσδιορίζει η μοναξιά και η απομόνωση (*«χωρίς συντροφιά»* + στ. 95-97 από τη *Σονάτα*).
- αναπολούν τη νιότη τους, την οποία δεν αξιοποίησαν, ενώ είχαν τις προοπτικές (*«δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά»* + στ. 82-92, όπου η Γυναίκα δηλώνει ότι στο παρελθόν προκάλεσε τον ερωτικό πόθο).
- αποτιμούν τις εσφαλμένες επιλογές τους και εντοπίζουν τις αιτίες (*«η Φρόνησις πως τον εγέλα... έχεις πολύν καιρό»* + στ. 80-94 κ' 94-98, όπου η Γυναίκα εξηγεί ότι η επιλογή της να υπηρετήσει τη θρησκευτική ποίηση την απομάκρυνε από τις γήινες απολαύσεις και έτσι παρέμεινε ασυμβίβαστη και αγνή, θεωρώντας ότι ο θαυμασμός επαρκεί για να υποκαταστήσει το ερωτικό βίωμα).
- μετανοούν για το δρόμο ζωής που επέλεξαν και αναγνωρίζουν ότι δεν υπάρχει διέξοδος (*«Ξέρει που γέρασε πολύ»* + στ. 94, όπου η Γυναίκα αναγνωρίζει έμμεσα ότι δεν υπάρχει το χρονικό περιθώριο για αλλαγές στη ζωή της, παρά το επίμονο αίτημά της να ακολουθήσει το Νέο).

Διαφορά:

- ο γέρος του Καβάφη λειτουργούσε αναβλητικά, καθώς η Φρόνηση ως παρελκυστικός παράγοντας, του έδινε την εντύπωση ότι θα ζήσει *«αύριο»* όσα στερείται στο σήμερα.
- η Γυναίκα υπηρέτησε επιλογές και εν γνώσει της απαρνήθηκε τη ζωή και τον έρωτα, θεωρώντας ότι ανταποκρίνεται στις επιθυμίες και στην αποστολή της στη τέχνη της.